एकाइ ९ · नेपालको वैदेशिक व्यापार

अध्ययन टिपोट

BLE मा कस्तो प्रश्न सोधिन्छ

- **CDC को तालिका एकाइ होइन, सिप जाँच्छ:** शब्दभण्डार ६ · वर्णविन्यास ३ · भाषिक संरचना ७ · पठन बोध ७ · बुँदा टिपोट र सारांश लेखन ४ · निर्देशित रचना ३ · व्यावहारिक लेखन ३ · भाव विस्तार/व्याख्या ३ · पाठगत बोध ९ · निबन्ध लेखन ५
- **शब्दार्थ (२):**
  - विनिमय
  - टकसार
  - अवमूल्यन
- **वाक्य रचना (२):** पारिभाषिक
  - अर्थतन्त्र
  - निर्यात
  - कच्चा पदार्थ
- **शुद्ध शब्द (१):**
  - आश्चर्य
  - साक्षर
  - पोषण
  - संस्कृति
- **शब्दवर्ग (२):** चार रेखाङ्कित शब्द
  - तीन नाम, सर्वनाम, विशेषण, क्रियापदबाट
  - एक क्रियायोगी, नामयोगी, संयोजक, विस्मयादिबोधक, निपातबाट
- **बोध प्रश्नोत्तर (४):** १२५ शब्दसम्मको नदेखेको अनुच्छेद
- **बुँदा टिपोट, सारांश (४):** सय शब्दसम्मको अंशबाट
- **भाव विस्तार वा व्याख्या (३):** 'दिगो अर्थतन्त्रका लागि...'
- **पाठगत बोध (४, ५):** 'व्यापार घाटा घटाउन के गर्नुपर्छ?' जस्ता तार्किक प्रश्न
- **निबन्ध लेखन (५):** 'बचत गर्ने बानी'; १२५ शब्दभन्दा नघटाई

पाठको सार

- **विधा: प्रबन्ध:** विषयलाई युक्तिसाथ प्रस्तुत गर्ने विचारप्रधान गद्य; ११ अनुच्छेद
  - 'म' छैन
  - टुङ्गो सुझाव र निष्कर्ष
  - आधार तथ्य, इतिहास, तर्क
  - औपचारिक भाषा
- **आयात:** बाहिरबाट किनेर भित्र्याउनु; **निर्यात:** बाहिर बेच्नु; **व्यापार घाटा:** आयात बढी भएको रकम
- **व्यापार:**
  - स्थानीय (जहाँ बन्यो त्यहीँ)
  - अन्तर्राष्ट्रिय (अर्को देश)
  - राष्ट्रिय (देशभित्र अर्को ठाउँ)
- **वस्तु विनिमय:** सामान साट्ने; समस्या: स्तर नाप्न, टुक्र्याउन, भण्डारण, मात्रा तोक्न गाह्रो; मुद्रा आएपछि हराए

काल	व्यापार
लिच्छवि	कृषि, पशुपालन, मूर्ति, धातु, तेल उद्योग; तिब्बत, भारतसँग; सुन, चाँदी, तामाका मुद्रा
सेन वंश	कृषि, घरेलु उद्योग; चर्मकार, लौहकार, सुवर्णकार, ताम्रकार; **पाल्पा** प्रमुख केन्द्र, सामाकोटमा टकसार
मल्ल (**स्वर्णकाल**)	काष्ठ, वास्तु, मूर्ति, धातुकला; ल्हासामा वाणिज्य दूतावास; सुनौली, पटना, बनारसमा कोठी; महेन्द्रमल्ली मुद्रा
शाह	एकीकरणमा ध्यान, उत्पादन र निर्यात घट्यो; बहादुर शाहको पालामा तिब्बतसँग युद्ध
राणा	उद्योग निर्वाहमुखी; तिब्बतसँग रसुवा, मनाङ, मुस्ताङबाट सीमित व्यापार
२००७ पछि	दौत्य सम्बन्ध, पर्यटक; हस्तकला, पोसाक, गलैँचा **तेस्रो मुलुकमा** (भारत र चीनबाहेक)

- **मल्ल कालको निर्यात (भारत):**
  - खाद्यान्न
  - जडीबुटी
  - धातुका सामान
  - धूप
  - हाड
  - रङ
  - छाला
- **आयात:** मसला, नुन, रेसमी कपडा
- **अहिलेको निर्यात:**
  - कृषिजन्य वस्तु
  - जडीबुटी
  - तयारी पोसाक
  - पशुजन्य कच्चा पदार्थ

व्यापार घाटाका कारण

- जनशक्ति विदेश पलायन; उत्पादन घरेलु स्तरमै
- कृषि निर्वाहमुखी; औद्योगिकीकरणमा निष्क्रियता
- कच्चा पदार्थ पनि आयात
- नेपाली मुद्राको **अवमूल्यन** (प्रमुख कारण)

घटाउने उपाय

- स्वदेशमै रोजगारी
- **आत्मनिर्भरता:** कपडा, जुत्ताचप्पल, कागज, खाने तेल; माछा, अन्डा, दुध, मासु
- कृषिको आधुनिकीकरण, व्यवसायीकरण
- माग भएको उत्पादन:
  - चिया
  - कफी
  - अलैँची
  - मह
- **तयारी वस्तुको निर्यात:** जडीबुटी, छाला, उन कच्चै नबेच्ने; हरेक चरणको श्रम, सिपको मोल देशमै
- **मुद्रा जोगाउने:** विलासी वस्तुको आयात निरुत्साहित; विदेश पढ्न बाहिरिने रकम रोक्ने

केन्द्रीय वाक्य: राष्ट्रको दिगो अर्थतन्त्रका लागि सन्तुलित वैदेशिक व्यापार अनिवार्य सर्त हो

- **बाह्य पर्यटन** व्यापारसँग समानान्तर
- **विश्व व्यापार सङ्गठन**को सदस्य: भूपरिवेष्टित देशले पारवाहनको समस्या नभोग्ने

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
https://science-playground.com/learn/grade-8-nepali/nepalko-vaideshik-vyapar

- **बहुराष्ट्रिय कम्पनी**बाट पुँजी

निष्कर्ष: लिच्छवि र मल्ल कालको विरासत ब्युँताउने अवसर

- संसाधन
- आधुनिक प्रविधि
- लगानीको वातावरण
- गुणस्तरीय सामान

संरचना: परिचय (१–२) → इतिहास (३–६) → समस्या (७) → समाधान (८–१०) → निष्कर्ष (११)

भाषाशैली:

- पारिभाषिक शब्द
- कर्ता नखुलेका वाक्य (भनिन्छ, मानिन्छ)
- सुझावको भाषा (गर्नुपर्छ, अपरिहार्य छ)
- सामानका सूची

शब्दार्थ

विनिमय / मापन: वस्तु दिएर अर्को लिने काम / नाप्ने काम
अर्थतन्त्र / प्रणाली: रुपियाँपैसासम्बन्धी काम गर्ने प्रणाली / विधि, पद्धति
चर्मकार / लौहकार: छालाको काम गर्ने / फलामको काम गर्ने
सुवर्णकार / ताम्रकार: सुनको काम गर्ने / तामाको काम गर्ने
टकसार / कोठी: सिक्का बनाउने सरकारी कार्यालय / ठुलो कारोबार हुने घर
वास्तुकला / वाणिज्य: भवन बनाउने शिल्प / व्यापार
निर्वाहमुखी / दौत्य: काम चलाउ स्थितिको / दूतको काम
कच्चा पदार्थ: उपभोगभन्दा अगिल्लो अवस्थाको वस्तु
औद्योगिकीकरण: देशलाई उद्योगप्रधान बनाउने काम
अवमूल्यन / निराकरण: मूल्य घट्ने क्रिया / समाधान गर्ने उपाय
निरुत्साहित / समानान्तर: उत्साहित नबनाउने / समान भएको
भूपरिवेष्टित / विरासत: चारैतिर जमिनले घेरिएको / पुर्खाबाट आएको प्रतिष्ठा

- **पारिभाषिक शब्द:** ज्ञानको क्षेत्रमा निश्चित अर्थमा चल्ने
  - आयात, मुद्रा
  - इन्धन, पर्यावरण, संसाधन
  - मौलिक हक, निर्वाचन आयोग
- **भूक्षय:** बाढी, पहिरो आदिले जमिन भासिने काम
- **पूर्वाधार / सम्पदा:** मुख्य आधार / सम्पत्ति
- **विकिरण / जीवाणु:** शक्तिशाली किरण / अति सूक्ष्म कीटाणु
- **निःशस्त्रीकरण / खण्डन:** हातहतियार नष्ट गर्ने काम / अर्कोको विचार काट्ने काम
- **बहुमुखी / प्राङ्गारिक:** धेरै विषयको ज्ञान भएको / पातपतिङ्गर कुहिएको रूप
- **प्राविधिक शब्द:** काम, यन्त्र, सिपका: टकसार, धातुकला

व्याकरण: नामयोगी र क्रियायोगी

नामयोगी: नाम, सर्वनामपछि जोडिएर सम्बन्ध देखाउने; जोडेर लेख्ने

- **ठाउँ:** मुनि, माथि, भित्र, तिर, पट्टि: रुखमुनि
- **साथ:** सँग, सित, सहित: परिवारसहित
- **सीमा:** भरि, बाहेक, समेत: तिमीबाहेक
- **अरू:** अनुसार, प्रति, मार्फत, अन्तर्गत: नियमअनुसार

क्रियायोगी: क्रियाको समय, स्थान, रीति, परिमाण, कारण

प्रश्न	उदाहरण
कहिले?	हिजो, पोहोर, बिहान
कहाँ?	यहाँ, बाहिर, आमनेसामने
कसरी?	चाँडै, मुसुक्क, अकस्मात्
कति?	निकै, अलिकति, साह्रै
किन?	बिरामी भएकाले, पढ्न

- **घरपछाडि** बारी छ: नामयोगी; ऊ **पछाडि** बस्यो: क्रियायोगी

नौ पदवर्ग: काम बदलिए वर्ग बदलिन्छ

पदवर्ग	उदाहरण
नाम / सर्वनाम	रुख, इज्जत / म, उनी
विशेषण / क्रियापद	सुन्दर, पहिलो / राख्यौ, छौँ
क्रियायोगी / नामयोगी	असाध्यै, चाँडै / सँग, प्रति
संयोजक	र, तर, अनि
विस्मयादिबोधक / निपात	स्याबास, आहा / रे, है, नि

- **नामअगाडि विशेषण:** तिम्रो घर; आजका बालबालिका; पाकेको आँप

वर्णविन्यास: श, ष, स

- **श:** तत्सम; च, छ अघि: शरीर, गणेश; आश्चर्य, निश्चय
- **ष:** तत्सममा ट, ठ सँग; र, ऋ पछि प्रायः: कष्ट, सृष्टि, गोष्ठी; कर्षण, कृषक
- **स:** नेपालीकै आगन्तुक; त, थ अघि: सात, साबुन; पुस्तक, अवस्था
- **तद्भव, आगन्तुकमा स:** सहर, सहिद, खुसी, सुरु, सर्त

रचना

बुँदा टिपोट, सारांश (ठाउँ ठाउँका उत्पादनको अनुच्छेद; तरिका एकाइ ३)

- बुँदा: स्थानीय उत्पादन देशभर चिनिएका → एक ठाउँको उत्पादन अर्को ठाउँको बजारमा → ठाउँ ठाउँका फलफूल खोजेर खाने → यातायात, सञ्चारले भावना र सम्बन्ध पनि जोडेका
- सारांश: दुई वाक्य; ठाउँ र वस्तुका सबै नाम नराख्ने

निबन्ध: सुरु (विषय, महत्त्व) → बिच (दुई तीन अनुच्छेद; प्रत्येकमा एउटा विचार, एउटा उदाहरण) → अन्त्य (छोटो निष्कर्ष, सुझाव)

सुझाव दिने: आदेश होइन; कारण दिने:

- -नु राम्रो हुन्छ
- -औँ (बोलौँ)
- -ए हुन्छ (राखे हुन्छ)
- कारण जोडेर: छोयो भने बिग्रन सक्छ, त्यसैले नछोऔँ

प्रायः हुने गल्ती

✗ आयात र निर्यात उल्टो
✓ **आ**यातमा सामान **आ**उँछ; निर् = बाहिर

✗ कच्चा उन बेच्दा पुग्छ
✓ तयारी वस्तु: श्रम, सिपको मोल देशमै

✗ 'ऊ पछाडि बस्यो' मा नामयोगी
✓ एक्लै आएको: क्रियायोगी

✗ तद्भव, आगन्तुक शब्दमा 'श' लेख्नु
✓ स: सहर, सहिद, खुसी